

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NATIONAL SENIOR CERTIFICATE

KEREITE YA 12

SESOTHO PUO YA LAPENG (HL)

PAMPIRI YA 1 (P1)

PUDUNGWANA 2010

MEMORANDAMO

MATSHWAO: 70

Memorandamo ona o na le mapephe a 7.

KAROLO YA A: TEKOKUTLWISISO**POTSO YA 1****TEMA YA 1**

- 1.1 C/Ila ha bohloko ✓ (1)
- 1.2 B/sa tlang ✓ (1)
- 1.3 D/lelapa lefe kapa lefe ha le na mofuthu ha mme a le siyo ka hara lona ✓ (1)
- 1.4 Boteng ✓ (1)
- Moruti Mohau (Motswahole)/Mohau ✓ (1)
- 1.5 1.5.1 Moruti Mohau/Motswahole/Mohau/Moruti/Ntate moruti ✓ (1)
- 1.5.2 Mosadi wa Boteng o ngadile, mme ha ho le jwalo ya shwetsweng (ke mosadi) ke Mohau. ✓✓ (2)
- (Karabong ya mohlalobuwa ho hlake hore mohatsa Mohau o hloka hetswe/shwele)
- 1.6 Boteng o ile a jabela/otla/tlelapa/shapa/betsa/phahamisetsa letsoho/ a mo natha/a tlatsela mohatsae. ✓✓ (2)
- 1.7 Sena se entsweng ke mohatsa Boteng ke ntho e mpe, mme se ka lebisa tshwaetsanong ya mafu a thobalano (*Phamokate* kapa yona *HIV le a mang*). Ho hloka botshepehi ho ka baka mathata lenyalong/ho ka tlisa dipolayano/ ho ka baka ho ima/ ho ka tlisa tlhalano/ ho ka tlisa kgahlamelo e mpe kgolong ya bana/a ka tellisa monna wa hae ka banna ba bang/ke ntho e sa amoheleheng setjhabeng/ ✓✓ (2)
- 1.8 Ke ho sa tsebe na o ile ho ofe wa metswalle ya hae/Mohatsa Boteng o na le metswalle e mengata/O ne a sa tsebe hore o tla mmatlela kae/O ne a emetse sepolesa hore se fihla ka ha mosadi o tswile a re o ya sepoleseng. ✓ (1)
- 1.9 Bosiyoo ba basadi ba bona/Bobedi basadi ba bona ha ba yo/Bobedi ba a hloabala/ Bobedi ba bona ba bolawa ke bodutu/Bobedi ba bona ba hlorile. ✓✓ (2)
- 1.10 Lefulesele ✓ (1)
- 1.11 Kereke/Tlong ya thapelo/Ntlo ya thapelo/Sebaka moo ho rapellwang teng/Tempele ✓✓ (2)
- 1.12 Mongodi o bontsha **boikaketsi/bolotsana/ho se tshepahale/bomenemene** boo Mmatshaba a leng bona. ✓
Eka o utlwile bohloko (*tjhwatjhwasele*), athe ha e le hantlentle o thabile (*leboseselo*)/ Ho tjhwatjhwasele ho ne ho bolela hore o ne a utlwile bohloko empa ha a fihla ho moratuwa wa hae o ile a bososela hobane o fumane mofuthu wa lerato/ O otluwe feela ha ho bohloko hakaalo, o ne a mpa a batla hore moratuwa wa hae a mo pholle lerama. ✓ (2)

TEMA YA 2

- 1.13 Makasine wa Bona/Bona/Makasine o ratwang haholo wa Bona. ✓ (Ha ngwana a ngotse BONA ka tlhaku e nyane a abelwe matshwao) (1)
- 1.14 Morero ke ho qatsohisa lentswe 'Bona' hore le bonahale kapele le habonolo, e le ho ngoka/hohela/hapa maikutlo/ ho tlisa/qholotsa thahasello/ho tlisa tjantjello ho mmadi/Ho etsa hore lebitso la makasine le bonahale habonolo. ✓✓ (2)
- 1.15 "Nkgono o lefella ho betwa" ✓ (1)
- 1.16 Nka ithuta ka tse ntle/dikeletso tse ka ntlafatsang bophelo ba ka tseo ebang ke badile ka tsona maphelong a batho ba bang/Nka ithuta ho qoba tse ding tsa ditlwaelo tse itseng tse neng di ka nna tsa senya bophelo tseo ebang batho bao ke neng ke bala ka bona ba ile ba feta ho tsona. ✓✓
(Ha mohlahlobuwa a hlahisa se unwang ke motho ha a bala ka batho ba bang, karabo eo e amohelwe) (2)
- 1.17 - Dimpho tsa lesea la Palesa wa *Generations* ✓
- Zuluboy o re bontsha habo
- Phila Mazibuko wa *Live* o re bontsha feshene ya hae
- Dinaledi tsa hao/tse pedi
- Tse tshosang! Nkgono o lefella ho betwa
- Dudu Khoza le monnae/Dilemo tse 35 tsa maima le manolo
- Makasine e ratwang Afrika Borwa
- Setshwantsho sa monna le mosadi ba thabileng/ba batle ✓
(Mohlahlobuwa a hlahise **tse pedi** feela) (2)
- 1.18 Difahleho tsa bona di ba supa e le batho ba thabileng hobane di tletse pososelo/Thabo e difahlehong tsa bona/Ho phuthuloha ho difahlehong tsa bona/meno a bona a ka ntle a bontsha thabo. ✓✓
(Ha mohlahlobuwa a ngotse E feela a se abelwe matshwao) (2)

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA A: 30

KAROLO YA B: KGUTSUFATSO**POTSO YA 2****Mehopolo e lebelletsweng:**

Tlala le dintwa dinaheng tsa boahisane di qosa bana ba banyenyane ba dilemo tse dipakeng tsa tse 7 – 14 ho balehela Afrika Borwa. ✓

Palehong ya bona bana bana ba kopana le mathata a maholo tseleng. ✓

Mathata a bona a eketseha le ho feta ha ba fihla Afrika Borwa. ✓

Ba a hlekefetswa, ba kwallwe ditjhankaneng le ho kgutlisetswa morao. ✓

Molao o sireletsang bana Afrika Borwa ha o kgone ho sireletsa bana bana. ✓

Basebeletsi ba setjhaba ha ba kgone ho ba thusa. ✓

Lefapha la Thekolohelo le sa tadimane le taba ena. ✓

(Palo ya mantswe = 88)

- Kgutsufatso e ngotsweng ka mokgwa wa seratswana kapa ka wa ho lokodisa dintlha e amohelwe.

Kabo ya matshwao:

1. Matshwao a dintlha tse supileng

7

2. Tshebediso ya puo

3

Kotlo bakeng sa diphoso:

- Bakeng sa **tshebediso ya puo** e nang le diphoso (tshebediso e fosahetseng ya puo, ya mopeleto le ya matshwao a puo) ho fokotswe matshwao ho a 3 a puo ka tsela ena:
 - diphoso tse 0-4 > ho se nkuwe matshwao
 - diphoso tse 5-10 > ho fokotswe letshwao le 1
 - diphoso tse 11-15 > ho fokotswe matshwao a 2
 - diphoso tse 16 le ho feta > ho fokotswe matshwao a 3.

(Diphoso tsa mofuta o le mong di kgobokanngwe mmoho, mme e be letshwao le le leng feela le nkuwang)

- Tlosa letshwao le le leng (1) ho matshwao kaofela a dintlha le tshebediso ya puo haeba mohlahlobuwa a fetile palo e behilweng ya mantswe. Mohlahlobuwa a bontshe palo ya mantswe ka nepo.

Ho phema maemo ao ho ona mohlahlobuwa a ka tshohang a kola/fumana dintlha (matshwao) a mangata bakeng sa puo ho feta a kgutsufatso, ela hloko hore kabo ya matshwao a puo e lokela ho tsamaiswa ka tsela e tjena:

- bakeng sa ho fumana letshwao le le leng (1) la puo, dintlha di be 1 – 3
- bakeng sa ho fumana matshwao a mabedi (2) a puo, dintlha di be 4 – 5
- bakeng sa ho fumana matshwao a mararo (3) a puo, dintlha di be 6 – 7

ELA HLOKO:

Mohlalobuwa a se ngole dikgutsufatso tsa mantswe ntle le haeba dikgutsufatso tseo di ne di hlalositse temeng. Maemong a jwalo, kgutsufatso e balwe jwalo ka lentšwe le feletseng. Mohlala wa palo ya mantswe:

	Polelo			Palo ya matswe
SESOTHO	<i>Ke</i>	<i>a</i>	<i>tsamaya</i>	3

Batshwayi ba sebedise sekala sena ha ba aba matshwao:

Din	7
TP	3
Matshwao kaofela	10

Dikgutsufatso tse ka sebediswang ho bontsha diposo ke tsena tse latelang:

mp = mopeleto

mn = mongolo

mt = matshwao a puo

/ = ho arolwa ha mantswe

- = ho kopangwa ha mantswe

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA B: 10

KAROLO YA C: THUTAPUO LE TSHEBEDISO YA PUO**POTSO YA 3**

- 3.1 3.1.1 Alfred o ile a **ikaraba** ka pelong ya hae hore ha a rate kgarebe eo. ✓ (1)
- 3.1.2 Morwetsana ha a rweswe nkgo hloohong o lokela ho **ithwesa** yona. ✓ (1)
- 3.2 Alfred o rohakilwe ke bona **banananyana** bano ba sa ithompheng. ✓✓ (2)
(Ha polelo ya mohlalobuwa e sa bontshe lenyatso, a se ke a nepa)
- 3.3 3.3.1 Bohle ba ne ba dumella hore mohlankana eo o tshaba dikgarebe, mme ba tlameha ho **mo** thusa. ✓ (1)
- 3.3.2 Bohle ba ne ba tseba morwetsana eo wa Jozana's Hoek, leha yena a ne a sa **ba** tsebe ka mabitso. ✓ (1)
- 3.4 3.4.1 Bahlankana ba **kgona** ho buisana le dikgarebe. ✓✓ (2)
- 3.4.2 O robetse hampe ke ka hoo a ntseng a **kgona**. ✓✓ (2)
- 3.5 Bohle ba **hla** ba makalla Alfred hore ke ka baka lang a hlokang kgarebe. ✓✓ (2)
- 3.6 Ntate o lokela **ho ba molomo** wa ka nyeweng eo ke qoswang ka yona. ✓✓ (2)
Ho ba molomo hona ha hao ho bakile mathata a maholo.
- 3.7 E mong wa bahlankana ba habo a botsa Alfred hore na o ke a kgahlwe ke bana ba bang. ✓✓ (2)
E mong wa bahlankana ba habo a botsa Alfred hore o ke a kgahlwe ke bana ba bang na.
(Ha mohlalobuwa a phethile lebitso Alfred habedi, o lokela ho fosa)
- 3.8 Bashanyana **ba tshabang** banana ba tshwana le Alfred. ✓✓ (2)
- 3.9 '**Be!** Athe le wena o teng moo?' ✓✓ (2)
- 3.10 Ho thwe Alfred ha a na kgarebe **hobane** o tshaba banana lebekebeke. ✓✓ (2)
(Ha mohlalobuwa a phethile lebitso Alfred habedi, o lokela ho fosa)
- 3.11 Boitshwaro **bo bobo** ha bo batlehe setjhabeng. ✓✓ (2)
Ho kgella batho tlase ke ntho **e mpe**.
(Batshwayi ba ele hloko hore sehlongwapele sa lebitso le kgethwang se tla ama sebopeho sa lekgethi)

3.12	3.12.1	Morwetsana/kgarebe ✓	(1)
	3.12.2	maqhekwana ✓	(1)
3.13		Leha Alfred a ile a araba kapele jwalo, ✓ <u>D</u> ineo✓ ha a ka a utlwisisa karabo ya hae.	(2)
3.14	3.14.1	Morwetsana/kgarebe✓	(1)
	3.14.2	lefetwa✓	(1)

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA C: 30
MATSHWAO OHLE A PAMPIRI ENA: 70